

UN PRECURSOR AL FARMACIEI ROMĂNEȘTI SAMOIL KONYA

Graziella Baicu, Cornelia Bogdan

Samoil Gheorghe *Konya** s-a născut la Brașov în 27 ianuarie 1845, unde a urmat școala pînă la vîrsta de 12—13 ani cînd, traversînd clandestin muiții într-o căruță, a ajuns la Iași, cu ajutorul unuia din frații săi mai mari.

Acolo, tînărul Samoil Gheorghe *Konya*, absolvent al gimnaziului din Brașov, devine învățăcel în „spiteeria” lui Antonaș *Lochman* din Iași. Era în 1859, anul în care s-a împlinit unirea Principatelor.

Pe vremea uceniciei lui S. Gh. *Konya*, patru clase de gimnaziu și doi ani de practică „în mîna unui maestru” erau deajuns pentru un tînăr ce se prezenta la examenul de „magistru”. Frații *Konya* au învățat principiile de bază ale științei și practicii farmaceutice în farmacia lui A. *Lochman*. Dar *Konya* nu s-a mulțumit cu atît, el se hotărăște să dea doctoratul în chimie. Dar de la cele patru clase gimnaziale și pînă la doctorat mai era cale lungă de parcurs.

Un prim pas era obținerea titlului de bachelareat. Reușește să dea într-un singur an examenele celor patru clase superioare de liceu. În toamna anului 1864, Samoil Gh. *Konya* este student al Facultății de științe din Viena, specialitatea chimie, unde are norocul să fie îndrumat de o pleiadă de dascăli valoroși, printre care se numără profesorii *Redtenbacher* și *Ludwig*.

Un biograf mai vechi al lui Samoil *Konya*, dr. E. *Romnald*, scrie despre anii studenției lui la Viena: „Elocința insufletită a lui *Redtenbacher*, caracterul său prietenos, marea lui bunătate, precum și simpaticele relații pe care știa să le întretie cu elevii săi, îl cuceriseră pe Samoil *Konya*, în așa măsură, încît în scurt timp deveni unul din cei mai entuziaști discipoli, atrăgîndu-și astfel prietenia celebrului profesor. În al doilea an de studiu, *Konya* începu să lucreze în laborator, desfășurînd o mare activitate, operînd analize calitative și cantitative, precum și toată seria de experiențe științifice întreprinse zilnic sub îndrumarea savantului său maestru”.

Cu excelențe însușiri de analist și perfect stăpîn pe cele mai noi metode de lucru, el execută cu succes o gamă întreagă de analize incredințate de profesorii săi. Printre acestea amintim, analiza izvorului sulfuros „*Ursprung-squelle*” din Baden de lîngă Viena, ale cărui rezultate le publică în 1867 în revista *Sitzungsberichte* a Academiei de științe din Viena. Profesorul G. *Tschermack*, care studia, din punct de vedere petrografic, o serie de roci eruptive din mezozoicul austriac, îi incredințează lui S. *Konya* diferite analize de silicați pe care acesta le efectuează cu deplin succes. Rezultatele obținute au fost consemnate într-o lucrare publicată tot în revista Academiei de științe din Viena.

La 8 iulie, 1867 Samoil Gheorghe *Konya* obține titlul de doctor în chimie, prezențînd în public teza sa despre grăsimi și magneziu.

Întrucît, prin lucrările publicate în timpul studenției cîștigase oarecare notorietate în cercurile științifice din Viena, i s-a făcut propunerea să rămînă în acest oraș, unde urma să i se incredințeze o catedră universitară.

* Familia *Konya* a cărei obirșie o aflăm la Lazarea și la Gheorghieni, se numea inițial *Cornea*.

** *L'encyclopedie contemporaine illustrée*, Paris nr. 5264, din 10. X. 1894

Dar Samoil *Konya* a știut să răspundă „nu” la toate aceste oferte. Nici o propunere nu l-a putut ademini, nici una nu i-a putut clinti gândul de a se întoarce acasă în Iașul lui drag, căruia vroia să-i închine întreaga sa priecere dobândită în anii de studiu. Reîntoarcerea la Iași a fost pentru Samoil *Konya* începutul unei perioade de muncă fără preget, de sacrificii personale dar și de satisfacții și bucurii, susținute de un masiv optimism ce i-a însoțit permanent toate acțiunile întreprinse în timpul îndelungatei sale vieți.

Lipsa în acea vreme în Iași a unei Facultăți de farmacie nu i-a permis însă lui Samoil *Konya* să îmbrățișeze cariera universitară, așa cum îi prevăzuseră decălii săi din Viena. De aceea proaspătului doctor în chimie nu-i rămăsese decât să cedeze stăruințelor fratelui său de a se întovărăși cu el la conducerea „Farmaciei Naționale a lui Scarlatu *Konya*”.

Totuși, la scurt timp după aceea, îl aflăm, pe Samoil *Konya* pentru a doua oară la Viena unde — între anii 1870 și 1871 — urmează cursul de tehnica microscopiei predat de prof. S. *Striker*, învățătură care i-a fost de mare folos în lucrările de mai târziu.

Reîntors la Iași el se hotărăște să pună umărul nu numai la ridicarea profesiei pe care o îmbrățișase, dar și a orașului în mare suferință în acele vremuri.

Sub conducerea farmacistului doctor Samoil *Konya*, farmacia din Iași capătă o reputație bine meritată. Aici s-au format generații întregi de profesioniști valoroși. În laboratoarele farmaciei s-au elaborat noi produse medicamentoase după formulele sale originale.

Dar conducerea farmaciei nu a constituit pentru Samoil *Konya* o piedică în urmărirea cercetărilor științifice. Simțindu-se atras nu numai de studiul apelor potabile pentru alimentarea orașelor și îndeosebi a Iașului, ci și de acel al apelor minerale din Moldova, Samoil *Konya* străbate neobosit plaiurile Moldovei. Aici el descoperă izvoare de ape minerale, dintre care unele necunoscute pînă atunci. Sint într-adevăr impresionante străduințele depuse pentru a face cunoscute apele noastre minerale și binefacerile lor. Aproape că nu a existat apă minerală în Moldova pe care el să nu o fi studiat-o (de exemplu la Slănic, Băltățești, Strunga, Breazu, Văiluca etc.). Rezultatele cercetărilor sale le publică în periodicele științifice, ale timpului, din Iași, București și din străinătate.

Astfel, în 1870 apare în vol. LXI din publicația Academiei de Științe din Viena articolul intitulat „Analiza chimică a izvorului mineral din Văiluca lângă Iași”.***

În prefața lucrării se arată că, în timp ce sume enorme de bani treceau hotarele țării pentru aducerea din străinătate a apelor minerale, cu puțin superioare celor de la noi, în subsolul țării zace o imensă bogăție în ape minerale care nu se ia în seamă.

Între anii 1871 și 1875, Samoil *Konya* publică o serie de lucrări foarte variate: „Cercetarea chimică asupra romului”, publicată la Viena în 1871 în *Pharm. Post.*; „Despre desinfecțiune”, lucrare apărută în *Curierul de Iași*, nr. 85 și 86, din 1871; „Despre apa de băut, cum trebuie să fie din punct de vedere al higienii”, tipărită în *Curierul Bălășan*, din Iași, nr. 88 și 89, din 1873; „Scrisoarea asupra trichinei”, publicată în *Revista Științifică din București*, 1875, studiu bazat pe examene microscopice.

*** Lucrarea s-a editat în 1880, la Iași și sub formă de broșură.

GRAZIELLA BAICU, CORNELIA BOGDAN: UN PRECURSOR
AL FARMACIEI ROMĂNEȘTI SAMOIL KONYA

Samoil Gheorghe Konya (1845—1940)

În timpul Războiului de Independență din 1877—1878. Samoil *Konya*, preocupat de igiena cîmpului de luptă și pentru a feri armata de eventuale epidemii, întocmește un vast plan de dezinfectare a teatrului de operații. El elaborează „Proiectul pentru dezinfectarea cîmpului de răzbel, tabele în limba română și rusă“, lucrare pentru care i se conferă ordinul rus Sf. Stănilas.

Urmează apoi un ciclu de lucrări privind studiul solului din țara noastră cum sînt: „Analiza chimică a pămîntului din Scheia de lingă Roman“ (Revista Științifică, București, 1877); „Apele potabile de la Constanța“ (Revista Științifică, București 1880); „Băile minerale de la Băltățești, jud. Neamț. Analiza chimică a apelor“, apărută în 1884 la P. Neamț; „Indicii de existența unei ape sulfuroase în Iași“ (Buletinul Societății de Medici și Naturaliști, Iași 1887, nr. 3); „O apă minerală purgativă descoperită la Breazu lingă Iași“.

În sfîrșit, în 1890 publică „Raportul științific asupra congresului de agricultură și silvicultură din Viena“, iar în 1896, studiază și publică la Viena, în Pharm. Post.: „Despre fotografia după Roentgen“. Tot în 1896 reia cercetările cu privire la solul țării noastre, publicînd în revista austriacă Pharm. Post. lucrarea „Analiza chimică a unui mineral bituminos din districtul Prahova“.

Un an mai tîrziu, în 1897 Samoil *Konya* participă, împreună cu fratele său și cu farm. *Brînduși*, din partea Societății farmaciștilor din România, la cel de al XIX Congres internațional de medicină care s-a ținut la Moscova între 7 și 14 august. Reîntors în patrie el publică „Compte-rendu des travaux du XII-ème Congrès international de médecine tenu à Moscou en 1897. Section de Pharmacie et Pharmacognozie“.

Doi ani mai tîrziu, apare lucrarea „Alimentarea orașului Iași cu apă potabilă. Ultimele studii hidrologice, chimice și bacteriologice“, în care se ocupa amănunțit de calitățile ce trebuie să le întrunească o apă bună de băut, iar în 1900, publică la Iași un articol de ansamblu intitulat „Les eaux minérales et les stations climatiques de la Roumanie“ în care evidențiază deosebita valoare a acestor bogății naturale atît de mult neglijate pînă atunci.

Din 1873 Samoil *Konya* participă și la munca „Societății de Medici și Naturaliști din Iași“ și ia parte în mod activ la întemeierea „Buletinului Societății de Medici și Naturaliști“ al cărui prim număr apare în ianuarie 1887. În acest buletin Samoil *Konya* publică între anii 1888 și 1894 o serie de lucrări din domenii foarte variate: „Noi cercetări asupra iodoformului gudronat“ (1888); „Relativ la un caz de falsificațiune alimentară“ (1889); „Chimia și fizica în raport cu igiena“ (1891); „Falsificarea vinurilor“ (1893); „Apa de la Repedea“ (1894); „Un nou aparat pentru dezinfectarea cu formalină“ (1908).

Dar cercetările de care și-a legat *Konya* pentru totdeauna numele au fost axate pe studiul apelor minerale și al condițiilor balneologice de la Slănicul Moldovei.

În 1879, Epitropia Spitalului Sf. Spiridon încredințează doctorului Samoil *Konya* studierea la fața locului a compoziției apelor din cele 9 izvoare de la Slănic, precum și efectul lor terapeutic. Folosind aparatele și ustensilele proprii, el lucrează intens timp de doi ani publicîndu-și rezultatele într-o suită de lucrări: „Cercetări și analize chimice asupra apelor minerale de la Slănic“ (Iași, 1881); „Băile Slănic“, comunicare prezentată în cadrul a două conferințe la Societatea medico-militară din Iași și publicată apoi în 1886 în Analele Medicale Române din București nr. 9 și 10; „Analiza chimică a izvo-

rului „Alexandru de la Slănic”, apărută în Buletinul Societății de Medici și Naturaliști, Iași 1887; „Băile Slănic, Răspuns raportului D-lui Dr. Codrescu, Naturaliști, Iași, 1888; „Băile de la Slănic”, lucrare adresată Epitropiei Sf. Spiridon”, Iași, 1888; „Băile de la Slănic”, lucrare publicată într-un volum apărut la Iași în două ediții în 1881 și 1887 și în sfârșit, „Apele de la Slănic”, comunicare făcută în 1895 la Societatea de Medici și Naturaliști din Iași.

Samoil Konya a înțeles necesitatea cunoașterii condițiilor geologice pentru realizarea unui studiu rațional în problema apelor medicinale. Din acest motiv el a recurs la marea autoritate a profesorului *Tschermack* de la Viena pe care l-a adus în țară în 1880 pentru a întreprinde un studiu asupra genezei și a condițiilor de emergență a izvoarelor din această stațiune. Iar pentru a le face cunoscute nu numai în țară, dar și în străinătate, Samoil Konya a prezentat probe pe la toate congresele și expozițiile la care a participat. (Expoziția balneologică de la Frankfurt pe Main din 1882, Expoziția de la Paris din 1889, Expoziția de la Viena)

În 1889, Franța organiza Expoziția universală de la Paris.

Samoil Konya pregătește pentru această expoziție tot ceea ce este mai reprezentativ pentru a fi expus, bineînțeles și probe din apele minerale recoltate de la Slănic. La Paris Samoil Konya are cinstea de a fi ales membru în juriul expoziției. Totodată, prin munca stăruitoare a reprezentanților ei, România cucerește în marea bătălie pașnică din capitala Franței distincții remarcabile: 278 de premii, medaliile de aur, de argint și de bronz. După întoarcerea sa la Iași, este anunțat printr-o telegramă că i-a fost acordată Legiunea de onoare.

Activitatea farmacistului doctor Samoil Gheorghe Konya și-a mai găsit recunoașterea și în acordarea altor demnități. Astfel, el este ales membru al Societății germane de chimie din Berlin, al Societății austriace de farmacie, membru de onoare al Asociației pentru progresul igienei din Belgia, membru corespondent al Societății medicilor din arondismentul XVII al Parisului, al Societății de geografie din București și membru de onoare al Societății de climatologie din București.

De prin anul 1913, cimpul activității sale se restrânge. Ajuns la 68 de ani, el a lucrat în continuare în farmacie alături de fiul său, până în 1924, când la vârsta de 79 de ani, și-a încetat activitatea.

În 1934, în pragul celui de al nouăzecilea an, lui Samoil Gheorghe Konya ca o răsplată a muncii lui pe tărîm profesional și social i s-a conferit — în cadrul unei solemnități la care au participat figuri remarcabile ale științei românești — ordinul „Steaua României” în gradul de comandor.

După 6 ani de la ultima sa sărbătoare, la 2 aprilie 1940 la vârsta de 95 de ani, farmacistul doctor Samoil Gheorghe Konya s-a stins din viață și — conform dorinței lui — a fost înmormântat în cimitirul Eternitatea din Iași.

În 1945, la împlinirea a 100 de ani de la nașterea sa, savantul geolog român academician profesor Gh. *Macovei* a evocat în revista *Vasile Adamachi*, în cuvinte pătrunse de un sentiment adînc, personalitatea lui Samoil Gheorghe Konya. *Gheorghe Macovei* a scris între altele: „Doctor Samoil Gheorghe Konya, această interesantă figură de cercetător, a participat activ la mișcarea științifică ieșană... Cu o remarcabilă competență, cu un cald entuziasm și o nobilitate stăruință, acest cercetător a avut o preocupare și o activitate care, privite în cadrul timpului și a condițiilor în care s-au desfășurat, ne apar pe cît de interesante și valoroase din punct de vedere științific, pe atît de meri-

torii ca semnificație etică și națională. Activitatea de cercetător al acestui vrednic slujitor al științei și luminat patriot poartă caracterul muncii de pioner“.

Sosit la redacție: 20 august 1968.

Bibliografie

1. KONYA GH. S.: Analele Medicale Române, București (1866), nr. 9 și nr. 10;
2. KONYA GH. S.: Sitzber Akad. Wiss., Wien (1867), vol. LVI, (1870), vol. LXI;
3. KONYA GH. S.: Pharm. Post, Wien (1869), 1871, 1896;
4. KONYA GH. S.: Curierul de Iași (1871), nr. 85 și 86;
5. KONYA GH. S.: Curierul Bălășan, Iași (1873), nr. 88 și 89; (1882), nr. 137, nr. 138, nr. 139, nr. 140 și nr. 142;
6. KONYA GH. S.: Revista Științifică București (1875), anul VI, (1877) anul VIII, (1880), anul XI;
7. KONYA GH. S.: Bul. Soc. Med. și Natur., Iași (1887), nr. 1, nr. 2, și nr. 3; (1888), (1891), (1895), (1899), (1901);
8. KONYA GH. S.: Voința națională, Iași (1888) nr. 1185 (19. VIII);
9. ROMNALD E.: Encyclopédie contemporaine illustrée, Paris (1894), 10, X, nr. 3264;
10. KONYA GH. S.: Compte-rendu des travaux du XII-ème Congrès international de médecine tenu a Moscow, du 7—14 août 1897. Section de Pharmacie et Pharmacognosie, Iassy, 1899;
11. MACOVEI GH.: Revista științifică Vasile Adamachi, Iași 1945, vol. XXXI, nr. 3;
12. KONYA GH. S.: Analiza chimică a izvorului mineral din Văiluța lângă Iași. Cu o mică precuvîntare, Iași, Tipografia Anton Scarlat Savul, 1880, 24;
13. KONYA GH. S.: Chemische Untersuchung der Mineralquellen zu Slanik in Rumänien, Wien, 1881, 32;
14. KONYA GH. S.: Cercetări și analize chimice asupra apelor minerale de la Slănic, Iași 1881, p. 71;
15. KONYA GH. S.: Băile minerale de la Băltătești, jud. Neamț, Iași 1881, p. 56;
16. KONYA GH. S.: Băile de la Slănic, Ed. a II-a, Iași 1887, p. 146;
17. KONYA GH. S.: Din viața și opera farmacistului doctor Samoil Gheorghe Konya, 1845—1940 (in manuscris), 18. S. IZSÁK: Studii și cercetări de istoria medicinei și farmaciei în R.P.R., Ed. Academiei R.S.R., București, 1962.